

Capitolul I. Citația

I. Importanța citației. Funcția juridică a citației

I. Comunicarea actelor de procedură. Caracterul instituției

C. proc. civ., art. 90, art. 93

1.1. Comunicarea actelor de procedură este o instituție fundamentală a procesului civil deoarece asigură aducerea la cunoștința părților din proces a cuprinsului unor acte ce se efectuează în cursul judecății.

Comunicarea se face din oficiu, asemeni citării, ori de câte ori legea prevede necesitatea acestei operațiuni.

De cele mai multe ori, de comunicarea unor acte de procedură legea procesual civilă leagă curgerea unor termene. De exemplu, de comunicarea copiei de pe hotărârile judecătorești este legată curgerea termenului de apel și a celui de recurs, iar neexercitarea căii de atac în termenul prevăzut de lege atrage, conform art. 103 C. proc. civ., decăderea. Partea este sancționată însă cu decăderea din dreptul de a mai îndeplini actul numai în ipoteza comunicării hotărârii apelate sau recurate, după caz, cu respectarea dispozițiilor legale referitoare la comunicare, dispoziții care au caracter imperativ.

Potrivit art. 90 C. proc. civ., înmânarea citației și a actelor de procedură se face la domiciliul sau reședința celui citat, dar dacă partea și-a ales un alt domiciliu la care să se facă citarea și comunicarea, ulterior momentului alegerii de domiciliu, toate actele trebuie comunicate la domiciliul ales, fiind arătată și persoana însărcinată cu primirea actelor, atunci când partea a indicat-o.

În acest sens, art. 93 C. proc. civ. dispune: „în caz de alegere de domiciliu, dacă partea a arătat și persoana însărcinată cu primirea

actelor de procedură, comunicarea acestora se va face la acea persoană, iar în lipsa unei asemenea arătări, la domiciliul părții”.

În speță, comunicarea considerentelor sentinței apelate, pe numele părâtei, la o altă adresă decât cea la care și-a ales domiciliul, cu indicarea persoanei însărcinată să primească actele de procedură, nu putea marca momentul curgerii termenului de apel, așa cum greșit a hotărât tribunalul. Comunicarea hotărârii apelate fiind îndeplinită cu nerespectarea dispozițiilor înscrise în art. 93 C. proc. civ., apelul a fost declarat în termenul legal, iar soluția respingerii lui ca tardiv formulat este dată cu încălcarea formelor de procedură prevăzute sub sancțiunea nulității de art. 105 alin. (2) C. proc. civ.

De aceea, fiind operant motivul de recurs înscris în art. 304 pct. 5 C. proc. civ., conform art. 312 alin. (2) C. proc. civ., recursul formulat de pârâtă a fost admis iar cauza trimisă la tribunal pentru rejudecarea cererii de apel.

*(C.A. Iași, Secția civilă,
decizia civilă nr. 550 din 28 martie 2001)*

1.2. Prin decizia civilă nr. 136 din 24 ianuarie 2001 a Curții de Apel Iași s-a casat decizia civilă nr. 2902 din 26 octombrie 2000 a Tribunalului Iași, cauza fiind trimisă aceleiași instanțe pentru rejudecarea cererii de apel.

Pentru a pronunța această soluție, instanța de recurs a reținut că art. 90 C. proc. civ. se referă la domiciliul real al celui citat, și nu la domiciliul indicat de cealaltă parte.

Dacă din actele depuse la dosar rezultă că pârâtul are un alt domiciliu decât cel indicat de reclamant în acțiune, citarea și comunicarea actelor de procedură la domiciliul arătat de reclamant nu produc efectele juridice procesuale prevăzute de lege.

În speță, soluția respingerii apelului ca tardiv formulat este nelegală, deoarece comunicarea hotărârii apelate a fost făcută la adresa indicată de reclamantă, deși din contractul de vânzare-cumpărare – a cărui anulare s-a cerut – rezulta că pârâtul-apelant a cumpărat un alt imobil din Iași, pe care îl folosește efectiv.

Comunicarea hotărârii apelate nefiind făcută la domiciliul pârâtului, greșit tribunalul a calculat termenul de apel de la data

înscrisă în procesul-verbal care atestă afișarea actului la adresa indicată în acțiune.

*(C.A. Iași, Secția civilă,
decizia civilă nr. 136 din 24 ianuarie 2001)*

Notă: Ambele decizii sunt publicate în *Jurisprudența Curții de Apel Iași în materie civilă pe anul 2000*, Ed. Lumina Lex, București, 2001.

2. Citare. Principiul contradictorialității. Drept la apărare

Judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, afară numai dacă legea nu dispune altfel (art. 85 și 87 C. proc. civ.).

Dispozițiile legale referitoare la citare au caracter imperativ, deoarece au fost prevăzute pentru respectarea principiului contradictorialității și al dreptului de apărare. Nesocotirea lor atrage nulitatea hotărârii pronunțate și casarea ei cu trimitere spre rejudecare (art. 107 și 304 pct. 5 C. proc. civ.).

*(T.M.B., Secția a III-a civilă, decizia nr. 226/1990,
în C.P.J.C. 1990, p. 123)*

3. Necesitatea citării tuturor părților în proces. Principiul contradictorialității. Dreptul la apărare. Dreptul la un proces echitabil. Examinarea legalității unui act administrativ unilateral

Convenția europeană a drepturilor omului, art. 6
Legea nr. 554/2004, art. 4 alin. (2)

Necesitatea citării tuturor părților în proces este consacrată în termeni imperativi prin art. 85 C. proc. civ., potrivit căruia „judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, afară numai dacă legea nu dispune altfel”.

Și prevederile Legii speciale a contenciosului administrativ sunt în concordanță cu textul procedural mai înainte citat, astfel că, prin art. 4 alin. (2), legiuitorul a statuat că „instanța de contencios administrativ se pronunță (*asupra legalității unui act administrativ unilateral – n.n.*), după procedura de urgență, în ședință publică, cu citarea părților”. În mod evident, importanța citării este recunoscută pentru respectarea a două dintre principiile fundamentale ale procesului civil: contradictorialitatea și dreptul la apărare.

Recurentul-reclamant a invocat excepția de nelegalitate a unor prevederi din Statutul Casei de Asigurări a Avocaților, statut aprobat de Consiliul Uniunii Avocaților din România, conform art. 12 alin. (2) din O.U.G. nr. 221/2000, cu modificările aduse prin Legea nr. 452/2001, și conform art. 63 alin. (1) lit. r) din Legea nr. 51/1985, republicată.

Investită în baza art. 4 din Legea nr. 554/2004, Secția de contencios administrativ și fiscal a Curții de Apel București a omis a cita în proces Consiliul Uniunii Naționale a Barourilor din România [ca succesoare a Uniunii Avocaților din România, potrivit art. 57 alin. (5) din Legea nr. 51/1985, republicată], privând în acest fel autoritatea emitentă a actului contestat de a participa la dezbateri în condiții de contradictorialitate și de a-și formula apărări.

Nu în ultimul rând, Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că măsura citării în proces a tuturor părților este de natură a asigura respectarea dreptului la „un proces echitabil”, consacrat prin art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului și explicat de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului ca fiind dreptul ca fiecare parte să-și pledeze cauza „în aceleași condiții”.

Pentru cele expuse, cauza a fost trimisă Curții de Apel București spre rejudecare, iar cu această ocazie, instanța fondului va examina și aspectele de fond ce au făcut obiectul criticilor aduse prin cererea de recurs.

(I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 3130 din 28 septembrie 2006, legalis.ro)

4. Lipsa procedurii de citare. Judecata cauzei în lipsa părții necitate. Consecințe

C. proc. civ., art. 85, art. 107

Judecata apelului a avut loc la termenul din 30 octombrie 2007, termen despre care apelantul-pârât nu a avut cunoștință, întrucât nu a fost citat, la dosar neexistând dovada de citare a acestei părți, ci numai a intimatului-reclamant. Prin urmare, judecata apelului s-a făcut cu lipsă de procedură față de apelant, așa cum acesta a invocat în cadrul primului motiv de recurs.

Procedând la judecată în absența apelantului-pârât, care nu a fost citat, instanța de apel a încălcat dispozițiile art. 85 și art. 107 C. proc. civ., care prevăd că judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, respectiv că președintele va amâna judecata ori de câte ori va constata că partea care lipsește nu a fost citată cu respectarea cerințelor prevăzute de lege sub pedeapsa nulității.

Încălcarea normelor procedurale enunțate, ce se constituie în garanții ale asigurării a două dintre principiile fundamentale ale procesului civil, principiul contradictorialității și principiul dreptului la apărare, atrage asupra hotărârii pronunțate în aceste condiții sancțiunea nulității prevăzută de art. 105 alin. (2) C. proc. civ., fiind astfel incident în speță motivul de casare prevăzut de art. 304 pct. 5 C. proc. civ.

În raport de acest motiv, care face de prisos analiza criticilor de fond formulate de recurentul-pârât, recursul este fondat, așa încât, potrivit dispozițiilor art. 312 alin. (1) și (5) C. proc. civ., a fost admis, cu consecința casării deciziei atacate și trimiterii cauzei spre rejudecare la aceeași instanță de apel, care urmează să aibă în vedere și criticile de fond neanalizate în recurs.

*(I.C.C.J., Secția civilă și de proprietate intelectuală,
decizia nr. 4265 din 26 iunie 2008, www.scj.ro)*

5. Necitarea părților pentru soluționarea cererii de suspendare a actului administrativ. Nulitatea încheierii astfel pronunțate. Casare cu trimitere spre rejudecare

Legea nr. 554/2004, art. 14
C. proc. civ., art. 105 alin. (2), art. 107, art. 108

În speță, prima instanță a soluționat cererea fără citarea părților, așa după cum reiese din preambulul încheierii atacate, deși reclamanta a întemeiat cererea pe dispozițiile art. 14 din Legea nr. 554/2004 și soluția pronunțată s-a fundamentat pe aceleași dispoziții legale. În aceste condiții, încheierea a fost pronunțată cu încălcarea dispozițiilor art. 105, art. 107, art. 108 C. proc. civ., încălcare ce determină nulitatea încheierii pronunțate.

Față de aceste considerente, în cauză sunt îndeplinite condițiile de casare prevăzute de art. 304 pct. 5 C. proc. civ., fiind încălcate formele de procedură prevăzute sub sancțiunea nulității de art. 105 alin. (2) C. proc. civ., iar în temeiul art. 312 alin. (3) și (5) C. proc. civ., a fost admis recursul, încheierea a fost casată și s-a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare aceleiași instanțe, care va proceda la soluționarea cererii cu respectarea dispozițiilor imperative ale Legii contenciosului administrativ.

(C.A. Iași, Secția comercială, de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 1244 din 2 octombrie 2006, în C.P.J. 2006, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 290)

6. Citare nelegală. Adresă greșită în cuprinsul citației. Necomunicarea motivelor de apel. Consecințe

C. proc. civ., art. 90, art. 105 alin. (2)

Citarea pârâților M.G. și M.V. la adresa din Sibiu, str. 9 Mai nr. 53, și nu la nr. 47, așa cum au dovedit cu actele de identitate în recurs, precum și necomunicarea motivelor de apel i-au pus pe aceștia în imposibilitatea de a cunoaște termenul de judecată și de a-și face apărare.

Casarea hotărârii se impune atunci când s-au încălcat cerințele impuse de art. 105 alin. (2) C. proc. civ. Sintagma „neobservarea formelor legale” semnifică, evident, nu doar condițiile referitoare la forma exterioară a actelor de procedură, ci toate cerințele necesare pentru desfășurarea procesului civil, în care locul primordial îl deține citarea părților. Încălcarea acestor dispoziții imperative duce la nulitatea hotărârii pronunțate, deoarece este de natură să influențeze soluția dată în lipsa părții sau a dovezii certe de citare, ajungându-se astfel la soluționarea greșită a litigiului. Desigur, necitarea recurenților la adresa corectă, potrivit art. 90 C. proc. civ., i-a împiedicat pe aceștia să-și prezinte apărările în apel, producându-se o vătămare care a constat în admiterea apelului părții adverse, vătămare care, potrivit art. 105 alin. (2) C. proc. civ., nu se poate înlătura decât prin anularea deciziei apelate.

În condițiile art. 312 C. proc. civ., recursul a fost admis, casându-se decizia recurată și trimițându-se cauza în vederea rejudecării apelului la Tribunalul Sibiu.

*(C.A. Alba Iulia, Secția civilă,
decizia nr. 210 din 10 martie 2006, în C.P.J. 2006,
Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 69)*

7. Legea nr. 272/2004. Omissionarea instanței de a-l cita pe reprezentantul legal al copilului. Nelegalitate

Legea nr. 272/2004, art. 125 alin. (1)
C. proc. civ., art. 105 alin. (2), art. 108 alin. (1)

Conform art. 125 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, „Cauzele prevăzute la art. 124 se soluționează în regim de urgență, cu citarea reprezentantului legal al copilului, a direcției generale de asistență socială și protecția copilului și cu participarea obligatorie a procurorului”.

Procedura de soluționare a unor atari cauze este una specială, legiuitorul prevăzând în mod expres persoanele ce urmează a fi citate la judecată.

Curtea de apel a constatat că judecarea cauzei în fața judecătorului de fond a avut loc fără citarea reprezentantului legal al copilului, respectiv a asistentului maternal, deși aceasta era obligatorie, ceea ce atrage nulitatea hotărârii atacate în condițiile art. 105 alin. (2) teza finală și art. 108 alin. (1) C. proc. civ.

Așa fiind, recursul declarat în cauză de pârâțul Direcția de Muncă și Protecția Socială S. s-a admis și, conform art. 312 alin. (1) și (5) C. proc. civ., s-a casat hotărârea și s-a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe de fond.

(C.A. Alba Iulia, Secția pentru cauze cu minori și de familie, decizia nr. 112 din 27 noiembrie 2007, în C.P.J. 2007, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 172)

8. Aplicarea sancțiunii procedurale a perimării, în absența părților și fără a se fi îndeplinit procedura de citare. Consecințe juridice

C. proc. civ., art. 105 alin. (2),
art. 248, art. 250, art. 252

Din analiza prevederilor art. 248 alin. (1) C. proc. civ. rezultă că, pentru a opera perimarea, este obligatoriu să se constate că există vina părții în nelucrarea cauzei timp de 1 an. Aceasta este o împrejurare de fapt care trebuie dovedită și verificată în cadrul unei activități de judecată, pentru că, ori de câte ori vina părții lipsește, perimarea nu va putea fi pronunțată.

Indiscutabil, în ipoteza în care judecata a fost suspendată până la soluționarea irevocabilă a unei alte pricini, este exclusă vina părții pentru lăsarea acțiunii în nelucrare și nu se justifică perimarea.

De altfel, în art. 250 alin. (1) C. proc. civ. se stipulează că este suspendat cursul perimării cât timp dăinuiește suspendarea judecării pronunțate în cazurile prevăzute de art. 244 C. proc. civ.

În art. 252 C. proc. civ. este reglementată procedura de constatare a perimării, din oficiu sau la cererea părții interesate, cu citarea

de urgență a părților în litigiu și întocmirea unei dări de seamă asupra actelor de procedură în legătură cu perimarea.

Prin urmare, asupra perimării trebuie să aibă loc o dezbatere contradictorie a îndeplinirii condițiilor de aplicare, acesta fiind scopul pentru care părțile trebuie citate, pentru că, numai dacă sunt întrunite condițiile prevăzute prin norme imperative, perimarea va putea fi constatată de instanță.

Or, nu există la dosarul cauzei dovada îndeplinirii procedurii de citare cu reclamanții pentru termenul când instanța a pronunțat perimarea, nesocotirea dispozițiilor art. 252 alin. (1) C. proc. civ. determinând sancțiunea nulității hotărârii judecătorești pronunțate în aceste condiții, în temeiul art. 105 alin. (2) C. proc. civ.

În raport cu sentința de perimare, este incident motivul de casare prevăzut de art. 304 pct. 5 C. proc. civ.

(C.A. Cluj, Secția civilă, de muncă și asigurări sociale, pentru minori și familie, decizia nr. 2060/R din 29 septembrie 2005, în B.J. 2005, Ed. Sfera, Cluj-Napoca, 2006, p. 241)

9. Contestație în anulare întemeiată pe dispozițiile art. 317 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ. Efectuarea procedurii de citare cu pârâțul pentru termenul când s-a judecat pricina în fond. Consecințe

C. proc. civ., art. 317 alin. (1) pct. 1

Potrivit art. 317 alin (1) pct. 1 C. proc. civ., „Hotărârile irevocabile pot fi atacate cu contestație în anulare pentru motivele arătate mai jos , numai dacă aceste motive nu au putut fi invocate pe calea apelului sau recursului (...) 1. când procedura de chemare a părții , pentru ziua când s-a judecat pricina, nu a fost îndeplinită potrivit cu cerințele legii (...)”.

Dacă pentru termenul când au avut loc dezbaterile în fond partea a fost legal citată, este lipsită de relevanță împrejurarea că la data când s-a amânat pronunțarea, aceasta nu a mai fost citată. Ca

atare, contestația în anulare fundamentată pe acest considerent nu este admisibilă.

În speță, partea – unitatea reclamantă – a formulat contestația în anulare împotriva sentinței primei instanțe, arătând că pentru data când a avut loc amânarea pronunțării nu a fost citată.

Contestația este neîntemeiată pentru că din probele existente la dosar rezultă că pentru termenul când au avut loc dezbaterile în fond contestația a fost legal citată, iar la data când s-a amânat pronunțarea nu mai era necesară îndeplinirea procedurii.

(Trib. jud. Constanța, decizia civilă nr. 144/E din 15 noiembrie 1988, în R.R.D. nr. 3/1989, p. 62)

10. Repunere pe rol. Citare. Casare cu trimitere

C. proc. civ., art. 153

De la principiul general potrivit căruia părțile în proces trebuie să fie citate la judecată există două excepții: în situația în care partea se prezintă în instanță, deși nu a fost citată sau citarea a fost viciată, procedura se acoperă, însă partea respectivă are dreptul să ceară un nou termen pentru a-și pregăti apărarea (art. 89 C. proc. civ.); partea care a fost prezentă, chiar numai prin mandatar, la unul din termenele de judecată, este prezumată a cunoaște toate termenele următoare în fața acelei instanțe, astfel încât nu va mai fi citată [art. 153 alin. (1) C. proc. civ.].

Alineatul (2) al art. 153 C. proc. civ. prevede însă expres că dispoziția înscrisă în alin. (1) nu se aplică în patru cazuri: în situația redeschiderii judecății după ce a fost suspendată; în cazul fixării unui termen pentru chemarea la interogatoriu; în cazul în care pricina se repune pe rol; în cazul militarilor în termen și al deținuților.

Cum, în cauză, la termenul din 25 iunie 1997 pricina a fost repusă pe rol, pentru următorul termen – 15 octombrie 1997 – citarea părților era obligatorie, nefiind aplicabilă dispoziția înscrisă în art. 153 alin. (1) C. proc. civ. referitoare la cunoașterea termenului, așa cum greșit s-a reținut prin hotărârea recurată.

În aceste condiții, cum hotărârile pronunțate sunt nelegale, s-a dispus casarea lor și trimiterea cauzei primei instanțe pentru rejudecare.

(C.A. Iași, decizia civilă nr. 870 din 15 iulie 1998, în C.P.J. 1998, p. 136, 137)

II. Citare neregulată. Hotărâre judecătorească. Nulitate. Termen în cunoștință. Căi de atac. Apel. Casare cu trimiteri. Cheltuieli de judecată

C. proc. civ., art. 134, art. 153

Motivul de apel privitor la nelegala citare a reclamantei a fost reținut de instanță ca fiind întemeiat.

În speță, acțiunea a fost depusă prin poștă, reținându-se greșit prin rezoluție termenul în cunoștință, cu atât mai mult cu cât cauza a suferit amânare de la 14 octombrie 1994 la data de 9 decembrie 1994, când reclamanta-apelantă trebuia citată, în condițiile legii.

În baza art. 134 și 153 C. proc. civ., este socotită prima zi de înfățișare aceea în care părțile sunt legal citate și pot pune concluzii, iar partea care a fost prezentă la înfățișare este prezumată că are cunoștință de termenele următoare.

Ca urmare, sentința este nulă, judecata pricinii fiind făcută în lipsa apelantei-reclamante, care nu a fost legal citată.

Față de cele de mai sus, în baza art. 297 C. proc. civ. s-a dispus admiterea apelului, desființarea sentinței și trimiterea cauzei spre rejudecare la aceeași instanță.

Primul motiv de apel, ducând la desființarea în întregime a sentinței atacate, apare inutilă verificarea celorlalte motive de apel (anume faptul că există la dosar calculul penalităților și că, în mod greșit, nu s-au acordat cheltuieli de judecată), care însă la rejudecare vor fi avute în vedere ca susțineri de fond.

(T.M.B., Secția comercială, decizia nr. 384 din 2 mai 1995, în C.P.J.Com. 1990-1998, p. 75, 76)